

Tuntematon punakaartilainen

Tuntematon punavanki kertoo vuonna 1945 sodan taustoista ja oloista Tammisaaren vankileirillä. Kirjoitus on luovutettu SLS:n arkistoon osana Pohjanmaan työväenliikkeen arkistoa.

Okänd rödgardist

En okänd rödgardist berättar år 1945 om krigets bakgrund och om förhållandena på Ekenäs fångläger. Texten har överlåtits till SLS arkiv som en del av arkivet för Österbottens arbetarrörelse.

SLS arkiv, ÖTA 8 (puhtaaksikirjoitettu teksti/renskriiven text)

Erään punakaartilaisen muistot vuoden 1918 tapahtumista Tammisaaren vankileirillä eli ettei totuus unohtuisi.

Nykyään puhutaan hyvin vähän vuoden 1918 tapahtumista täällä päin sillä onhan siitä jo kulunut 27 vuotta ja historian kirjoittajat eivät vielä ole käsitelleet tätä asiaa, eikä ole ollut mahdollista sitä totuudenmukaisesti käsitelläkään, syyt tiedämme! Toinen asia on, että tällä paikkakunnalla ei ole ollut kuin jokunen henkilö joka silloin oli mukana luokkasodassa, sillä tunnettu tosiasia on että vuoden 1918 tapahtumat eivät suuresti koskeneet tätä paikkakuntaa, vaan tapahtui pääasiassa etelämpänä – Siksi olen katsonut tarpeelliseksi esittää lyhyesti erään punakaartilaisen kokemuksia luokkasodan ajoilta ja siihen johtaneet syyt: Vuonna 1914 alkanut ensimmäinen maailmansota oli nostanut elintason ja teollisuuden Suomessa, (Suomihan oli osaa Venäjän tsaari valtakuntaa) joka sai miljoona tilauksia sotateollisuuteen, uusia tehtaita perustettiin mutta Suomen taantumukselliset piirit pitivät kuitenkin työlaisten palkkatason hyvin alhaalla. Tsaarivallan lait kielsivät täydellisen kokoontumis-, va paino, lakko y.m. oikeudet työläisiltä sensuuri oli hyvin ankara. Suomen taantumukselliset piirit olivat jo silloin yhtä poikaa Tsaarivallan kanssa Sortamassa kansaa. Kuin he huomasivat että Venäjälle voi tulla vallankumous taikka että Venäjä häviää sodan Saksaa vastaan järjestivät he niin että tekivät salaisen sopimuksen Saksan kanssa ja lähettivät miehiä salaa sinne sotilaskasvatusta saamaan, silloin syntyi n.s. jääkäri liike Tämän ajatuksen takana oli tietysti vapautua Tsaarivallasta Saksan avulla ja kun samaan aikaan v. 1916 lopulla ja v 1917 Suomen työtätekevä kansa alkoi liikehtiä ja järjestäytymään ammatillisesti ja poliittisesti he ajattelivat lyödä kaksi kärpystä yhdellä kertaa, nimittäin nujertaa työkansan ja irtautua Venäjästä ja Saksan avulla luoda itsellensä vallan ja vapauden.

Se ei ollut rehellistä itsenäisyystaistelua, sitä vastoin Suomen työväki aina taisteli demokratian ja vapauden puolesta koko Kansalle. Kuin eduskunta vaaleja pidettiin silloin niin silloinen Sosiaalidemokraattinen puolue sai enemmistön eduskunnassa eli vähän yli 100 paikkaa, ja silloin taisteli työväki ja saivat läpi monta uudistusta m.m. ajettiin joukko voimalla läpi 8 tunt. työpäivä huhtikuulla 1917. Tähän antoi intoa Venäjällä tapahlunutta maaliskuun

vallankumousta, tsaarivalta kukistettiin mutta vallan ottivat mensjevikit eli n.s. sosiaalidemokraatit jotka eivät olleet halukkaita myöntämään Suomelle itsenäisyyden. Omat oikeistososiaalidemokraatit sotkivat vielä asiat ja jarruttivat kehitystä että tuli hajaannusta työväen keskuudessa. Kuin porvaristo tämän huomasi he alkoivat toimia ja järjestivät eduskunnan hajalle ja uudet vaalit johon työväki hajaannuksen vuoksi ei saanut enemmistöä. Ei auttanut enää Suurlakkokkaan syksyllä 17 vaan tapahtumat vyöryivät eteenpäin omalla voimallaan. Kerenskin hallitus oli peruuttanut sotatarvikkeiden tilauksia Suomesta n.s. patterityöt lopetettiin työttömyys ja elintarvikepula lisääntyi. Lokakuun vallankumous Venäjällä ei tuonut muutosta tilanteeseen vaikka polseviikit ottivat lopullisesti vallan käsiinsä, kuin siellä alkoi sisällissota, niin ei ollut apua sieltäkään odotettavissa. Oli kumminkin päästy niin pitkälle että Lenin ja Kommunistinen puolue tunnusti ja myönsi Suomelle itsenäisyyden. Siis, Suomen kansalle itsenäisyyden ja vapauden luoda sellainen demokraattinen tasavalta jossa kansalla olisi määräämisvalta sellainen oli varmaan Leninin tarkoitus. Mutta kuinka kävi. Porvariston taantumukselliset piirit eivät koskaan luovu vallastaan vapaaehtoisesti. Niinpä he olivat salaa kuljettaneet elintarpeita mm Pohjoissuomeen, perustaneet aseellisia joukkoja, (Palokuntien nimillä) eri paikoissa Suomessa ja näistä sitten muodostettiin surullisen kuuluisaksi tulleet Suojeluskunnat = Valkokaartit. Jos nämä piirit olisivat silloin olleet itsenäisyyden puoltajia ja hyväksyneet demokratian, niin suomen kansa olisi säästynyt luokkasodasta ja suoraan sanoen myös talvi ja Hitlerin sodasta.

Tapahtumat olivat kehittyneet niin pitkälle tammikuussa 1918 että hallitus ja eduskunta olivat jättäneet laki 8 t. työpäivästä, kunnallislain uudistukset y.m. lak edistys lakeja joka edell. eduskunta oli hyväksynyt vahvistamatta. Nälänhätä oli jo Suuri. Kansanhuolto ei ollut järjestetty näin jälkeenpäin tulee ajatus että herrat olivat tahallaan saboteeranneet sillä heillä kyllä oli ruokaa, piilossakin suuret varastot. Esim. Turussa oli varastoitu suuria määriä m.m. voita. Mutta kansalle ei annettu ei rahallakaan. Silloin nälkiintyneet ihmisjoukot mursivat varastot auki ja ottivat itselleen syömistä. Näin tapahtui monessa paikassa. Herrat nimittivät tätä mellakoiksi ja ryöstöksi mutta se oli todellisuudessa inhimillisesti vallan muuta. Tästä sai hallitus aiheen ryhtyä käyttää valkokaartia ja silloinen eduskunta antoikin hallitukselle valtuuden "vallinneiden ja jatkuvien levottomuuksien tukahduttamiseksi ja järjestyksen palauttamiseksi" määräyksen että suojeluskunnat ja valkokaartit julistettiin hallituksen joukoiksi tammikuun 25 p lähtien. Ei työläisetkään olleet toimeettomina tänä aikana vaan huomasivat porvariston aikomukset, muttei tarpeeksi ajoissa. Punakaarteja perustettiin ja työttömät mät liittyivät sankoin joukoin vapaaehtoisesti sen riviin. Aseita hankittiin venäläisiltä elintarpeita koottiin ja kuin yllä mainittu hallituksen käsky valkokaarteille annettiin niin järjestäytynyt työväki, itsepuolustukseksi ja Suomen itsenäisyyden turvaamiseksi julistivat luokkasodan ja vallankumouksen alkaneeksi. Kansan hallitus eli Kansan valtuus kunta perustettiin ja punakaarti otti vallan ja miehitti koko Etelä Suomen Linjalla Pori Tampere ja Kuopio ja niistä vähän pohjoseen. Punakaartin otteet eivät olleet tarpeeksi lujat sillä viime tingassa pääsivät eräitä taantumuksellisia johtomiehiä ja

senaattoreita livahtamaan Pohjois Suomeen jossa he sitten perustivat Vaasaan oman hallituksensa.

Näin alkoi sitten luokkasota tammikuun viimeisinä päivinä vuonna 1918. Se muodostui veriseksi ja suomen työväenluokalle kohtalokkaiksi. Kuitenkin täytyy sanoa että työläiset taistelivat urhoollisesti ja kuolemaa halveksuen. Täytyy ottaa huomioon että ilman sotilaskasvatusta suoraan työpaikoilta siirtyen rintamille ja johtajain ~~jo~~ puute oli suuri syy häviölle.

Porvaristo sitävastoin olivat hiljaisuudessa harjoitellut valkokaartilaisia omilla uppseeristolla, jotka olivat saaneet hyvän koulutuksen uppseerina Venäjän armeijassa ennen vallankumousta ja sitten tulivat vielä avuksi Saksaan menneet jääkarit aseineen. Tämäkään ei vielä riittänyt, vaan porvaristo vielä pyytämällä pyytivät Saksalta apua, mihin hintaan tahansa, ehkä Suomen itsenäisyydenkin hinnallakin. Tämä oletamus on ehkä oikeakin kuin muistaa mitä tapahtui luokkasodan jälkeen kuin tänne oltiin hommaamassa Saksalaisen prinssin kuninkaaksi y.m. ja nyt Hitleri sodan aikana R.R. sopimus. Tästä huomaa että taantumuskasvatit eivät ole niin isänmaallisia kuin työväestö vaan moisivat Suomen itsenäisyyden sellaiseen hintaan, ettei vaan oikea demokratia ja kansanvalta tulit voimaan, vaan he saisivat jonkun suurvallan avulla sortaa ja riistä kansaa!

- Kansanvaltuuskunta järjesti aika hyvällä menestyksellä työpaikat käyntiin etelä Suomessa. Ruokaa ja aseita yritettiin hankkia Venäjältä, ja onnistuttiin siinä jonkun verran uusi perustuslaki säädettiin, varmistettiin 8-tuntinen työaika, torppari ja maareformi lakeja uusittiin mutta valkokaarti painosti pohjoisessa. Olihan he hyökänneet venäläisten varuskuntien kimppuun eri kaupungeissa pohjois Suomessa, ja saaneet sillä tavalla lisää aseita. Näin sivumennen sanoen, näillä venäläisillä joukoilla ei ollut mitään tekemistä eikä yhteyttä työväen suojeluskaartin kanssa vaan olivat sodan aikana ja vallankumouksen aikana jääneet Suomeen noin muuten vaan, mutta olihan niistä sentään jokunen yksilö vallankumouksellinenkin ja pitivät hyvinkin puoleensa kuin valkokaartilaiset yritti riisua heidät aseista, etenkin merisotilaat Eteläsuomessakaan eivät sinne jääneet ven. läiset joukot ottaneet suoranaisesti osaa joukkona sotatoimiin vaan yksilöinä vapaaehtoisesti niistä moni Inkerilainen ja Virolaisia myös. Pohjois Suomessa herrat saivat talonpoikia mukaan valehtelemalla että nyt ajetaan ryssät pois maasta ja että heidän joukossa on suomalaisia ryöväreitä, murhaajia, varkaita ja roskaväkeä. Ei herrat silloin vielä haukkuneet työläisiä kommunisteiksi. Pohjanmaalta he saivat kokoon sillä tavalla isoja joukkoja ja kuin he lisäksi toimeenpani kutsuntoja niin heidän joukkonsa kasvoi. Tulihan Ruotsistakin vapaaehtoisia jotka ei olleet selville tilanteesta vain antoivat itsensä vetää nenästä ja suurin osaa niistä olivat seikkailijoita. Vallankumous muuttui siis luokka ja Kansalaissodaksi eika Vapaus sodaksi kuten herrat sitä väaristellen nimittivät. Herrat saivat sittenkin saksalaisen armeijan avuksi ja kuin nämä nousivat maihin kevätpuolella Etelä Suomessa m.m. Hangossa niin taistelu oli menetetty ja punakaarti taisteli vetäytyen hiljalleen itä Suomeen ja Viipuriin täältä onnistui iso joukko murtautua läpi ja päästä Venäjälle m.m. Kansanvaltuuskunnan jäsenistä suurin osa, siviiliväkeä ja haavoittuneita, saatiin myös kuljetettua laivoilla Venäjälle mutta suurin osa jäi saarettuun Viipuriin ja he jotka yrittivät murtautua Haminaan päin osa pääsi mutta

Naulasaarella oli tie tukossa ja siellä kaatui taistelussa paljon punaisia loput antautui. Samaten kävi Tienhaarassa. Tämä tapahtui pari päivää ennen vappua ja siihen voidaan sanoa että sota loppui vaikka vielä jossain paikoin punaiset vielä muutamia päiviä piti puolensa. Tässä on lyhyesti kerrattuna luokkasodan syyt ja kulku. Tässä taistelussa suomen työtä tekevä kansa taisteli aatteensa ja vapauden puolesta ase kädessä yli 100 päivää päälle hyökkäävää taantumusta vastaan, mutta sortui sillä kertaa ylivoiman edessä.

Mitä sen jälkeen seurasi on kuin painajaisunta. Taantumuksen kosto oli kova ja säälimätön. Likimäärin 100,000 ihmistä teljettiin vankileiriin. Tuhansia murhattiin ja tuhansia kuoli nälkään vankileireillä. Ei tarvinnut muuta kuin että joku isäntä antoi ilmi renkinsä tai torpparinsa heidän toiminnastaan ennen luokkasota, ei tarvinnut muuta että oli vain kuulunut työväen tai pienviljelijänyhdistyksiin ja vaikka ei ollut ottanut osaa aseellisesti sotaan niin vietiin keskellä yötä pihalle taikka metsään ja ammuttiin moni ammuttiin omaisten keskuudesta ilman tuomiota ja tutkintaa, aivan syyttömästi, terrori vietti orgioitaan niinkuin konsanaan keskiajalla. Etelä Suomessa oli kylät monessa pitäjissä melkein tyhjä miehistä, he olivat joko kaatuneet ammuttu taikka viruivat vankileireillä Sellaiseen herrojen vapaus sota johti.

Siirtyeksämme kertomaan Vankileirioloja voin mainita että kuin suuri joukko vankeja siirrettiin Viipurista Tammisaaren niin tämä tapahtui suljetuissa pimeissä härkävaunuissa ja joka vaunuun oli ahdettu noin 60 vankeja itse kuljetus kesti pari vuorokautta ja sinä aikana annettiin tai oikeastaan heitettiin pari limppua vaunuun nälkiintyneille vangeille. Seuraukset tällaisesta tempusta oli että moni jäi ilman, joskin toisissa vaunuissa yritettiin keskenään jakaa että edes kaikki saisi pienen palan. Mutta väkisinkin sattui välikohtauksia olihan jokaisella hirveä nälkä ja jano. Vartijat olivat tuon järjestäneet ja heillä oli lystiä vankien kustannuksella.

Juna pysäytettiin ennen varsinaista Tammisaaren kaupunkia ja vangit kuljetettiin vankileiriin. Tämä vankilahelvetti sijaitsi noin pari kolme kilometriä itse kaupungista ja sen muodosti ryhmä tiilikasarmeja jotka venäläiset olivat sinne rakentaneet, noin toistakymmentä rakennusta. Tämä kasarmiryhmä oli kuitenkin jaettu kahtia kaksinkertaisin 2 metri korkealla piikkilankaesteellä tai aidalla, ja porteilla sekä piikkilankaaidan 2 metriä leveässä välikäytävässä oli aseistettuja vartioita vähän matkaa toisistaan. Myös oli asetettu kone kiväärejä (silloin niitä sanottiin kuularuiskuksi) sopiviin paikkoihin. Piikki lanka aita ulottui ympäri sen alueen johon vangit sijoitettiin ja Itäänpäin oli vielä iso kenttä. Piikkilanga aitan toisella puolella Länteenpäin oli vielä rakennuksia herroille ja vartiostoa varten Myös keittiö oli sijoitettu sinne, ettei vangit vaan pääsisivät sinne varastelemaan. Itse vankikasarmit olivat tyhjiä sieltä oli siirretty pois sängyt ja pritseja oli vain muutamia Rautasängyt oli kai viety valkoisten sotasairaaloihin. Ei ollut vangeilla muuta neuvoa kuin maata vain paljalle sementti lattialle. Ensimmäinen vaikutelma oli siis vangeille hyvin masentava. Sinne oli aikaisemmin tuotu Kokkolasta joukko vankeja jotka olivat koottuna PohjoisSuomesta jotka olivat olleet vankina Luokkasodan alusta asti. He olivat hyvin huonossa kunnossa, repaleissa vaatteissa, partaisia ja pitkätukkaisia ja niin nälkiintyneitä että hoiperrellen liikkuvat. Heidän vaatteensa oli punamaalilla merkattu pitkiä juovia ja selässä oli isot numerot I II III vedetty pitkillä

punaisella maalilla. Heistä kuolikin melkein kaikki ~~puna~~ lavantautiin ja nälkään Naisvankejakin oli jonkun verran ja ne oli sijoitettu päävartioon ja eristettynä, tunnettuahan on että myös työläisnaisia oli mukana punakaartissa. Naiset siirrettiinkin jo kesäk alussa pois naisvankiloihin m.m. Hämeenlinnaan. Ensimmäinen ateria oli Tammisaaren vankileirillä erikoinen. Monen tunnin jonotuksen annettiin 4 miehelle pesuvatin muotoisessa astiassa jotain soppaa, Mutta ilman lusikka ja sen astiallisen piti sitten jakaa aina 4 mieheen. Siinä tuli pulma eteen millä söisi, toiset ryyppäsivät syrjästä vuorotellen ja tuli siinä nälkäisten vankien kesken kahinoita kuin joku yritti saada enemmän kuin toiset. Se oli tietysti herrojen taholta järjestetty, ja he nauttivat suuresti näytelmästä. Sitten tuli kova touhua hommata pakkeja ja lusikoita. Pellinpaloista sitten hakattiin astioita ja lusikoita kukin itselleen että sai edes syödä itseksensä se vähä mitä annettiin. Vangeille annettiin 2 kertaa päivässä n.s. ruokaa, se ei ollut sellaista joka on totuttu saamaan nyt sota aikana vaan 100 kertaa huonompaa. Leipäpala kuin annettiin 1 kerta päivässä oli puoli kämmenen kokoinen. Ei se ollut ruista eikä ohraakaan vaan jotain pahna kuori tököttiä ja se sanottiin ”murikaksi”. Siihen vielä puolikas kuiva ja ruoteinen silli. Tämä annos annettiin keskipäivällä ja illalla sitten noin puoli litraa juurikas soppaa. Jos joku ihminen nykyään söisi sellaista ruokaa niin mikä lääkäri tahansa kieltäisi sitä syömästä ja sanois että se ei ole ihmisravinnoksi kelpaava. Mutta silloin ei ollut väliä. Tuhansilta vangeilta meni sisukset rikki, tuli kova kuume ja sen jälkeen he eivät enää voineet syödä juuri mitään tuli nälkäkuolema. Ei ollut minkään laista sairashoito eikä puhtaudesta välitetty mitään, ei ollut puhettakaan alusvaatteiden muutosta ei ollut alussa saunaakaan. Syöpäläisiä vilisi vankien vaatteissa, nuorilla miehillä tukka ja parta kasvoi että olivat ukkojen näköisiä Tait levittivät tauteja lavantauti ja n.s. Espanjan kuume niitti uhreja tuhansittain Miehet lojuivat pitkin kenttää eivätkä jaksaneet liikkua. Toisilla oli parempi itsesuojelu vaisto, keräsivät luita, nokkosia, sillinpäitä ja löytyi tallien kohdalla rehukaakkun palasia jotka sitten keittelivät ja söivät. Leirin alueella kasvoi mäntyjä josta vangit repivät parkin pois ja sitäkin söivät. Kerran tuli tieto että Helsingistä tulisi herroja tarkastamaan piti siinä sakissa olla joku ulkomaan sanomalehtimieskin Silloin männyt sahattiin ja hakattiin poikki maanpintaa myöden ettei ne kertoisi mitään Juhannuksesta heinäkuuhun loppuun oli kurjin aika. Vankileiri oli silloin todellinen Inferno ”helvetti” Juhannusyönä tuli leirin johtaja vierainen hutikassa vankialueelle. Pistoolit kädessä he komensivat kaikki vangit kasarmeista kentälle. Sairaat jotka eivät jaksaneet liikkua he pahoinpitelivät, potkivat ja jonkun he ampuvat.

[seuraava sivu tekstistä puuttuu]

oli siellä työssä kertoi kauhistuneena että sinne oli myös haudattu sellaisia jotka eivät vielä olleet oikein kuolleita, sanoi että hän näki kuin yksi liikkui. Ei luvannut enää mennä sinne hautamaan Kerrottiinpa siihen aikaan, että alaston mies pyrki yhtenä yönä leirialueelle ja sanoi vartioille että hänet oli haudattu mutta herännyt. Tämä juttu ei ole todistettu todeksi mutta voi hyvinkin olla totta, edellisen jutun perusteella. Tosi joka tapauksessa on että Tammisaaren vankileirin hautauspaikalle on haudattu niin paljon punaisia että se on ehkä suurin yhteiskunta Suomessa.

Vankileirin alueella oli kreikkalais-katolinen kirkko joka venäläiset olivat ennen käyttäneet. Siellä joskus annettiin valistusta vangeillekin sillä eihän hekään eläneet ainoastaan ”murikasta” vaan annettiinhan niille hengen ravintoakin. Jonkun sotilaspastorin mieleen tuli että annetaanpa vangeille viimeinen ”voitelu” herran ehtoollinen, kuollevathan ne vähän ajan päästä niin annetaan synnit anteeksi heille, ja onhan se herrojen omalletunnolle hyvää että he ovat olleet vangeille inhimillisiä. niin sattui sitten yhtenä Sunnuntaina että sairaat mutta liikkumaan pääsevät vangit koottiin kirkkoon ja sitten jonoon Ja sitten annettiin knappi ja kirkko viiniryppy. Eihän se knappi miltään maistunut mutta se viini, se vasta oli hyvä, mutta niin vähän, koetti joku hampain vetää maljan niin ales papin kädestä kuin suinkin että heruis vähän suurempi ryyppy. Sitten keksittiin keino. Mentiin toisen kerran jonoon, ja taas tuli ryyppy. Jotkut saivat sillä tavalla neljä ja viisi

[loppusivut puuttuvat]

SLS CC BY